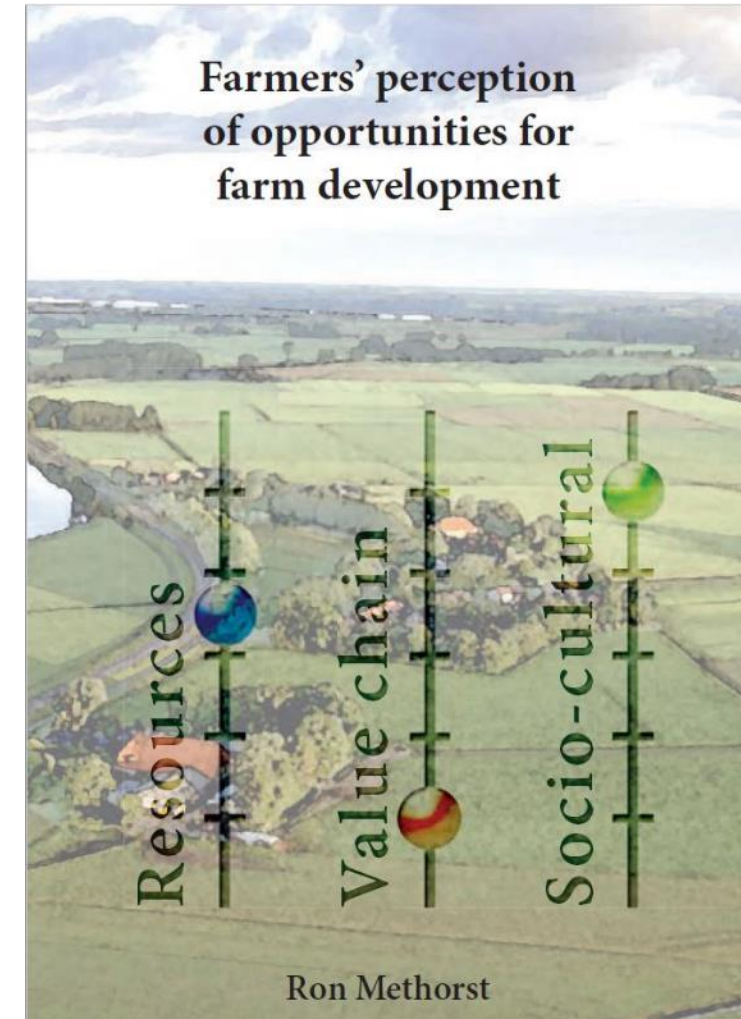

Ondernemer, Omgeving, Toekomst, Strategie

Wat bieden wij onze studenten?

Dr. Ir. Ron Methorst
5 november 2019
Landelijke Onderwijsdag
Veehouderij
www.ronmethorst.nl

Het is eigenlijk best wel spannend de laatste tijd ...

wat is dan ons verhaal voor de student?

Het overgrote
deel van NL
staat achter
de boeren

Vooraf op de
A2, A12, A27,
A28 en A50

Ons verhaal: wat zijn de spanningsvelden daarin?

Gouden tijd van de landbouw is voorbij

of

Gouden tijd van de landbouw moet nog komen?

Wat heb ik voorbereid

Wat noemen studenten als thema's voor landbouw en omgeving?

Boer – ondernemer

De beleefde ontwikkelruimte: verschillen tussen boeren

Wat bepaalt nu die verschillen?

Hebben we niet allemaal wel eens 'oude' denkbeelden?

Landbouw en omgeving: waar denken studenten aan? - 1

Consument rol – burger rol

Wie stuurt eigenlijk de veranderingen aan: consument of fabriek

Geschiedenis – ontwikkeling – import/export / politiek / EU

Effecten landbouw hier op wereld

Waarom denkt men negatief over boeren – social media

Wat gaat er gebeuren in toekomst – technische ontwikkelingen

Landbouw en omgeving: waar denken studenten aan? - 2

Waarom zijn boeren geen eenheid, niet open voor elkaar

Kracht van actiegroepen – social media

Strategieën van boeren – verschillen – uitdagingen – wat past bij jou

Landbouw in directe verbinding met burger-consument → voorbeelden?

Hoe krijg je betere relatie met omgeving?

Hoe organiseren wij onszelf beter?

Kansen en bedreigingen voor veehouderij – soort SWOT

bij de melkveehouder in de kantine

Burger – Consument discussie

Boer – Consument ?

Agrarisch Ondernemer

'Het vak van de boeren is verzorging van de bodem, de gewassen en de dieren', begon Huijbers. Hij hekelt de term agrarisch ondernemer. 'Ik wil af van dat begrip. Een boer is een verzorger. De boer moet weer terugkomen in zijn kracht.'

Boerenbusiness 3 juni 2017

'Wij zijn de eerste generatie boeren die de grond slechter achterlaat dan hoe we de grond kregen'

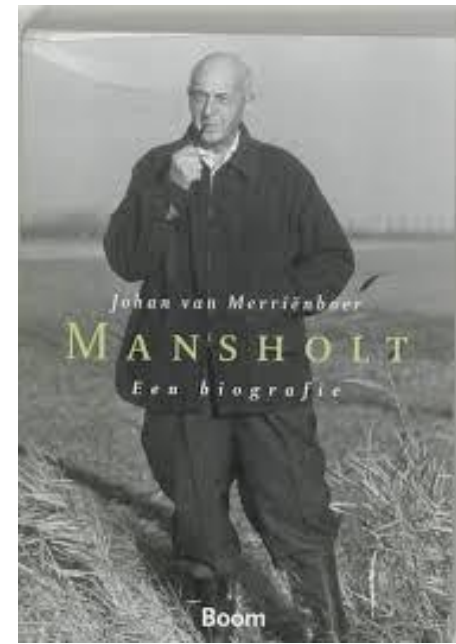
De kleine stal rechts is ooit een grote open dag voor geweest....

De kippen groeien, het bedrijf ook

En hier komen we vandaan

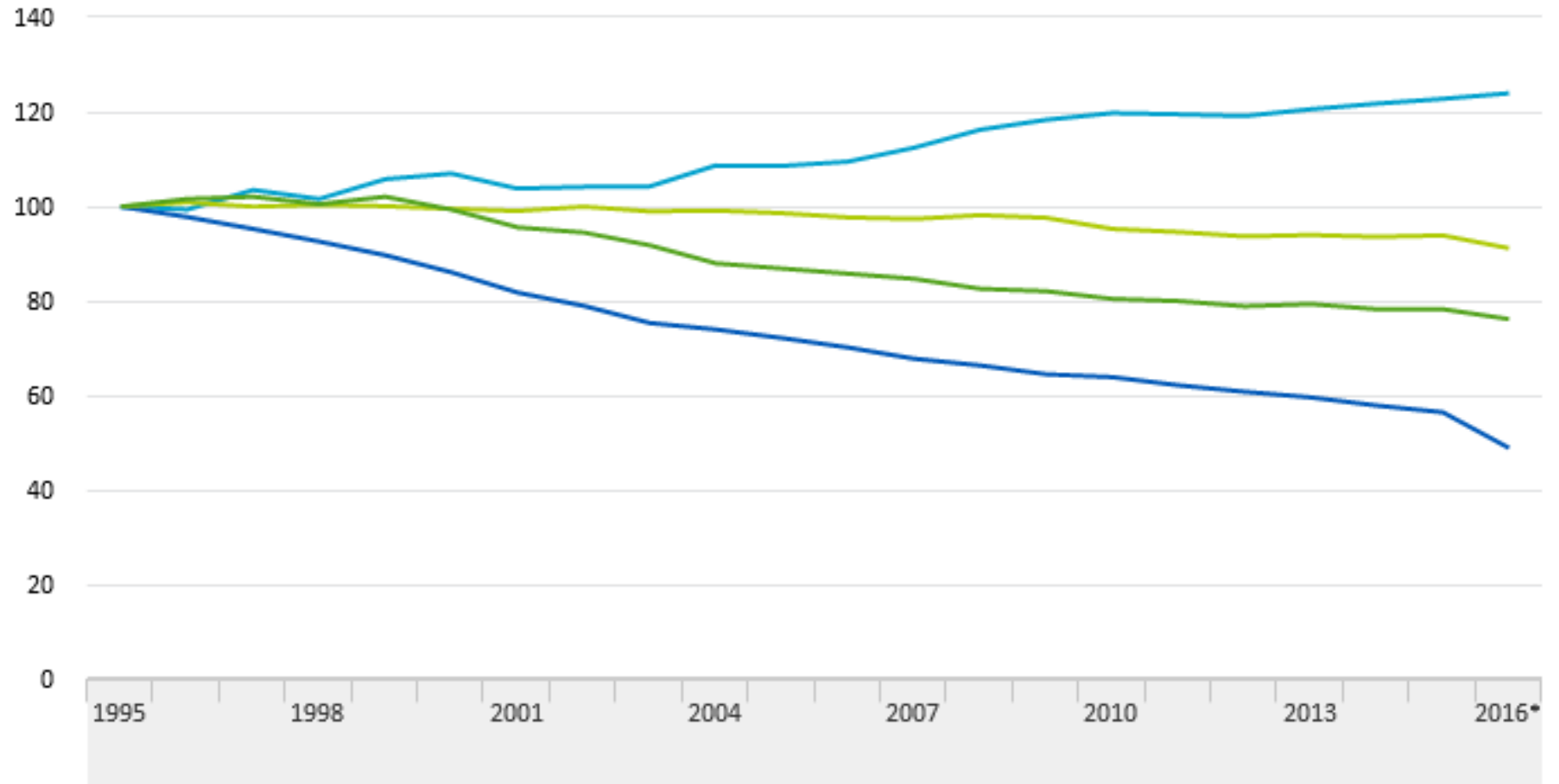
Bedrijven, grond, arbeid, productie

Ontwikkelingen in land- en tuinbouw

1995 = 100

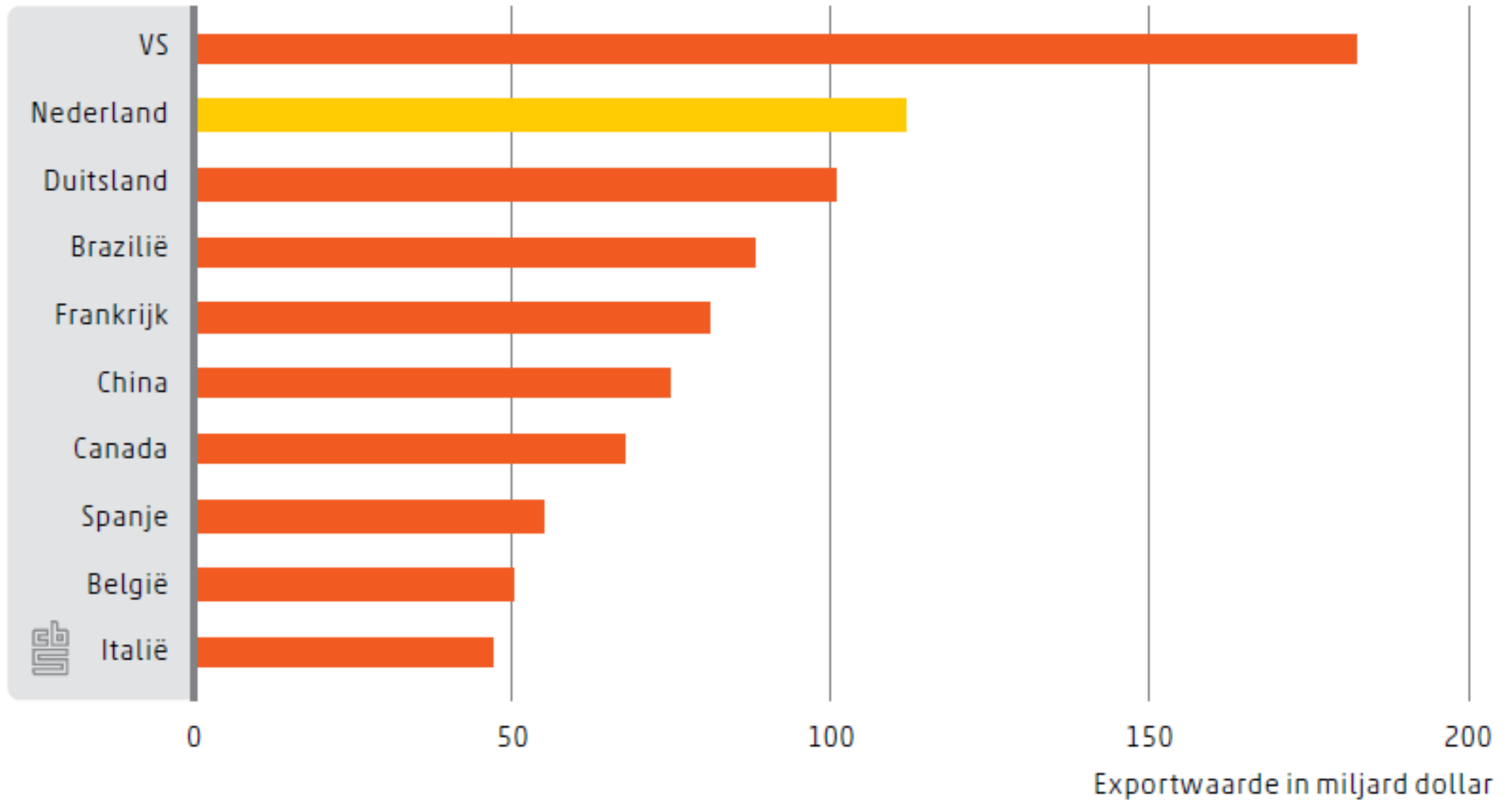
CBS, Cor Pierik

— Productievolume — Bedrijven — Grond — Arbeidsvolume

Export in vergelijking wereldwijd

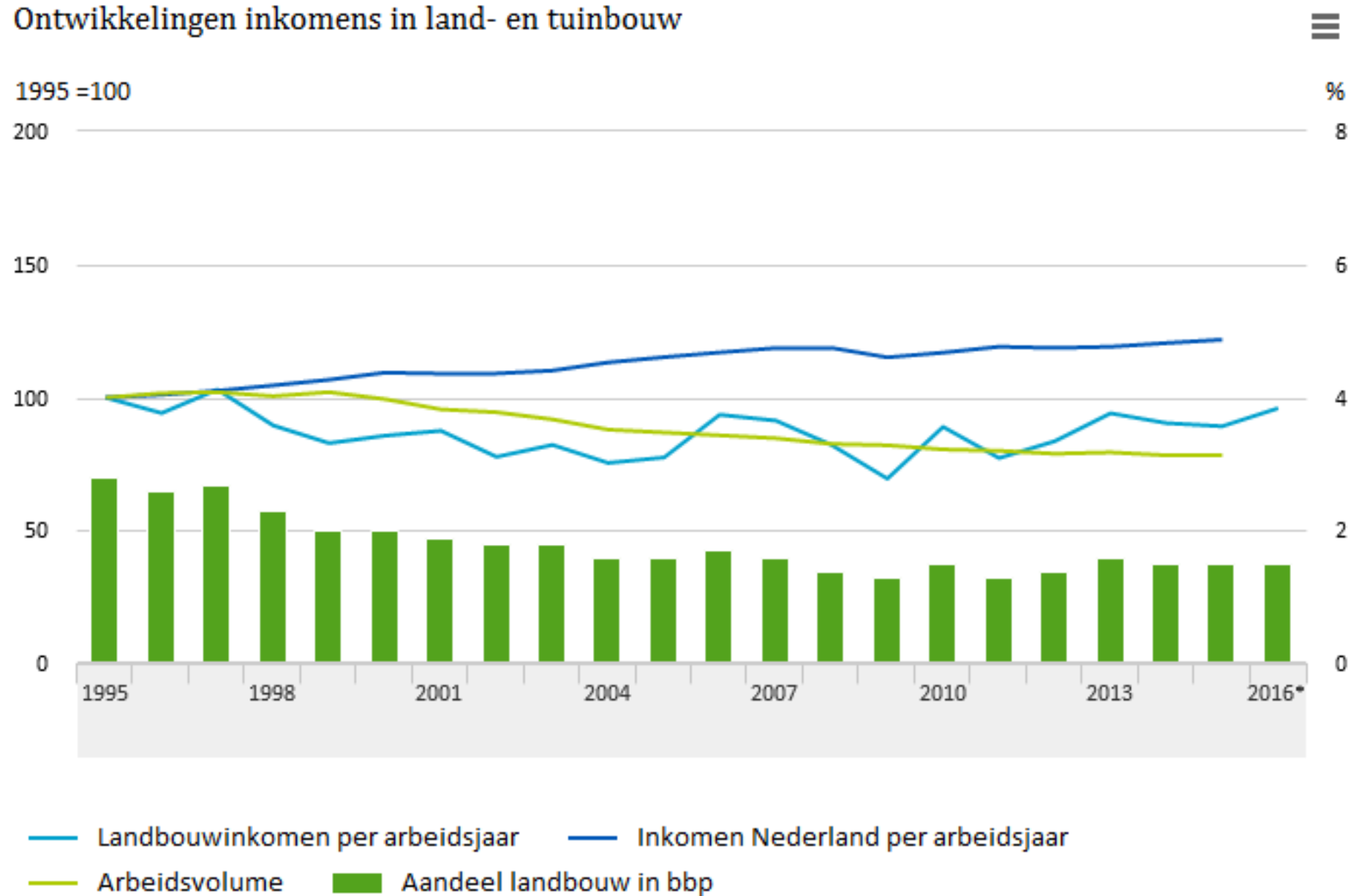
CBS, Cor Pierik

Bron: WTO.

Inkomen en aandeel in BBP

CBS, Cor Pierik

Redactieblog

19 jul 2016 | 2575 x bekeken | 2 reacties | laatste update: 21 jul 2016

'Hoe afhankelijk ben je als ondernemer?'

Rick Hoksbergen

Relatiemanager agro bij Alfa Accountants en Adviseurs

 Varkenshouderij

Achtergrond | 12 sep 2017 | 3347 x bekeken

'Groei is voor veel gezinsbedrijven niet de toekomst'

Alleen gezinsbedrijven die doelgericht inspelen op de toekomst en hele grote bedrijven die zich nog verder ontwikkelen zijn in de toekomst succesvol, voorspelt Bram Jansen van diervoederproducent Nijsen/Granico.

Commentaar

25 aug 2017 | 1454 x bekeken

'Ritueel dansen in het kippenhok'

Johan Oppewal

Chef redactie Ondernemen van Boerderij

De fipronil-affaire is uitgegroeid tot een groot drama. Bij het debat in de Kamer troeven partijen elkaar af in verontwaardiging. Zonder concreet resultaat voor de

Boerenblog

23 mrt 2017 | 1157 x bekeken

'Ondernemer of productieslaaf?'

Erwin van de Wolfshaar

Varkenshouder in Vragender

Wie blijft over?

Efficiënter zijn dan collega niet meer voldoende

Donderdag 19 januari 2012 - Redactie Boerenbusiness

Efficiënter zijn dan je collega-boer is niet meer voldoende om de opbrengsten zeker te stellen. Efficiëntie is de strategie van vroeger. Nu komt er heel wat meer bij kijken om een succesvolle

We hebben allemaal wel eens last van 'oude' denkbeelden

Een vrachtauto chauffeur is een man....

Dat is toch vanzelfsprekend!

Of .....

Frames - paradigma's

Frames en paradigma's - brillen

Twee mensen keken beide naar een perceel van 24 ha raaigras.
Vorig jaar opnieuw ingezaaid, geëgaliseerd, het ligt er 'strak' bij.

De ene pakt de zakdoek, krijgt de tranen in de ogen, zo mooi!

De ander vraagt of hij de zakdoek mag lenen om de tranen te drogen, zo vreselijk!

Verschillen in strategie – verschil in relatie met omgeving

Fam Van de Voort

90 stuks Jersey melkvee

Biologische bedrijfsvoering

Eigen kaas, merknaam Remeker

Fam Westeneng

Scharrelkippen

Gangbare bedrijfsvoering

Eieren via pakstation

Omgevingsgericht - Inbedding in context

→ Gescheiden 'wereld' ?

→ Omgevingsbewust ?

→ Omgevingsgericht ?

Iedere strategie heeft uitdagingen, niet één is 'eenvoudig'

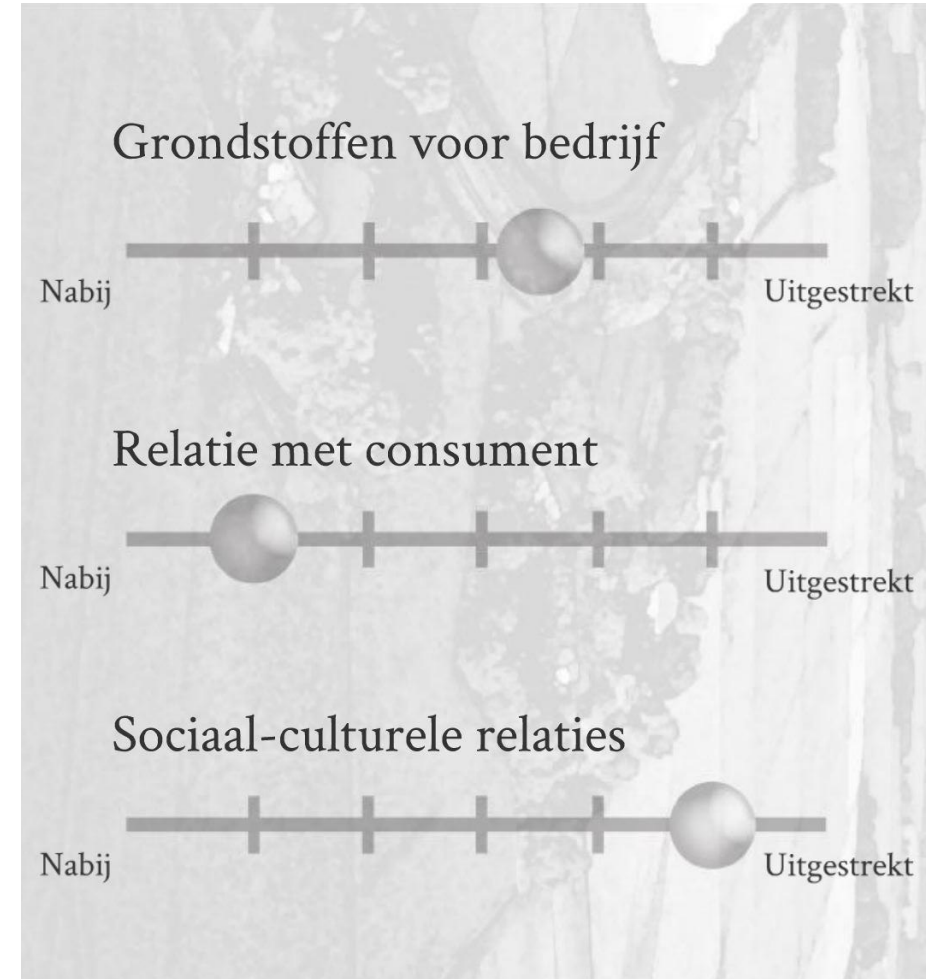
Wat zijn typische uitdagingen voor

- Schaalvergroting / kostprijs
- Meerwaarde strategie

grondstoffen (ofwel hoe produceer je)

consumenten (ofwel hoe vermarkt je)

sociaal cultureel (ofwel hoe is relatie met omgeving/maatschappij)

Pad afhankelijkheid

Afschrijvingstermijnen

Staal en beton

→ sociaal-culturele relaties

Met wie heb jij contact

Welke werelden ken jij

Begrijp je de voedselwereld?

Grondstoffen voor bedrijf

Relatie met consument

Sociaal-culturele relaties

Wat veroorzaakt de verschillen?

1. persoonlijke kijk en voorkeuren
2. persoonlijke ontwikkeling
3. score ondernemerschap competenties
4. kijk op bedrijfsovername / familie
5. kijk op de huidige situatie van het bedrijf
6. kijk op marktontwikkelingen
7. kijk op stad-platteland relaties

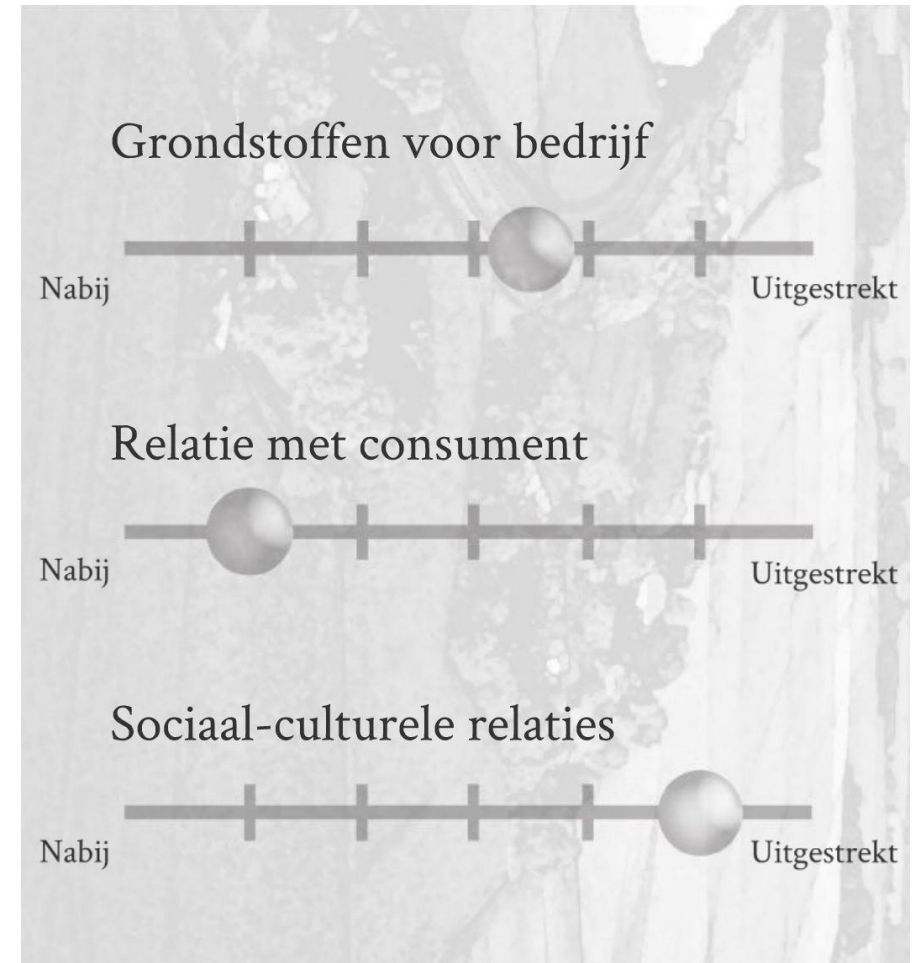

Groot en onderstreept: $p < 0,05$
Groot en Vet: $p < 0,10$

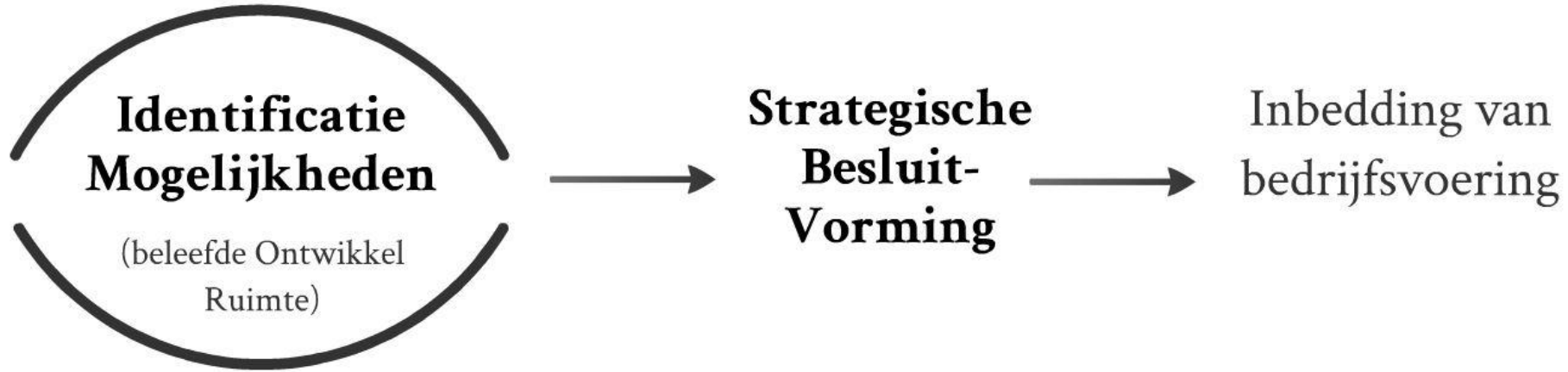
Aspecten voor beleefde ontwikkelruimte	Diversificeren	Beëindigen	Maximaliseren
1) persoonlijke kijk en voorkeuren	2.62	<u>4.91</u>	<u>3.71</u>
2) persoonlijke ontwikkeling (ervaring, network, scholing)	2.08	<u>2.23</u>	1.58
3) score op ondernemerscompetenties	1.22	0.84	<u>2.70</u>
4) persoonlijke kijk op bedrijfsovername / familie	1.97	<u>4.41</u>	0.55
5) persoonlijke kijk op huidige situatie van het bedrijf	0.98	<u>2.47</u>	1.89
6) persoonlijke kijk op marktontwikkelingen	0.45	0.22	2.48
7) persoonlijke kijk op stad-platteland relaties	1.25	0.48	0.04

Drie dimensies van inbedding

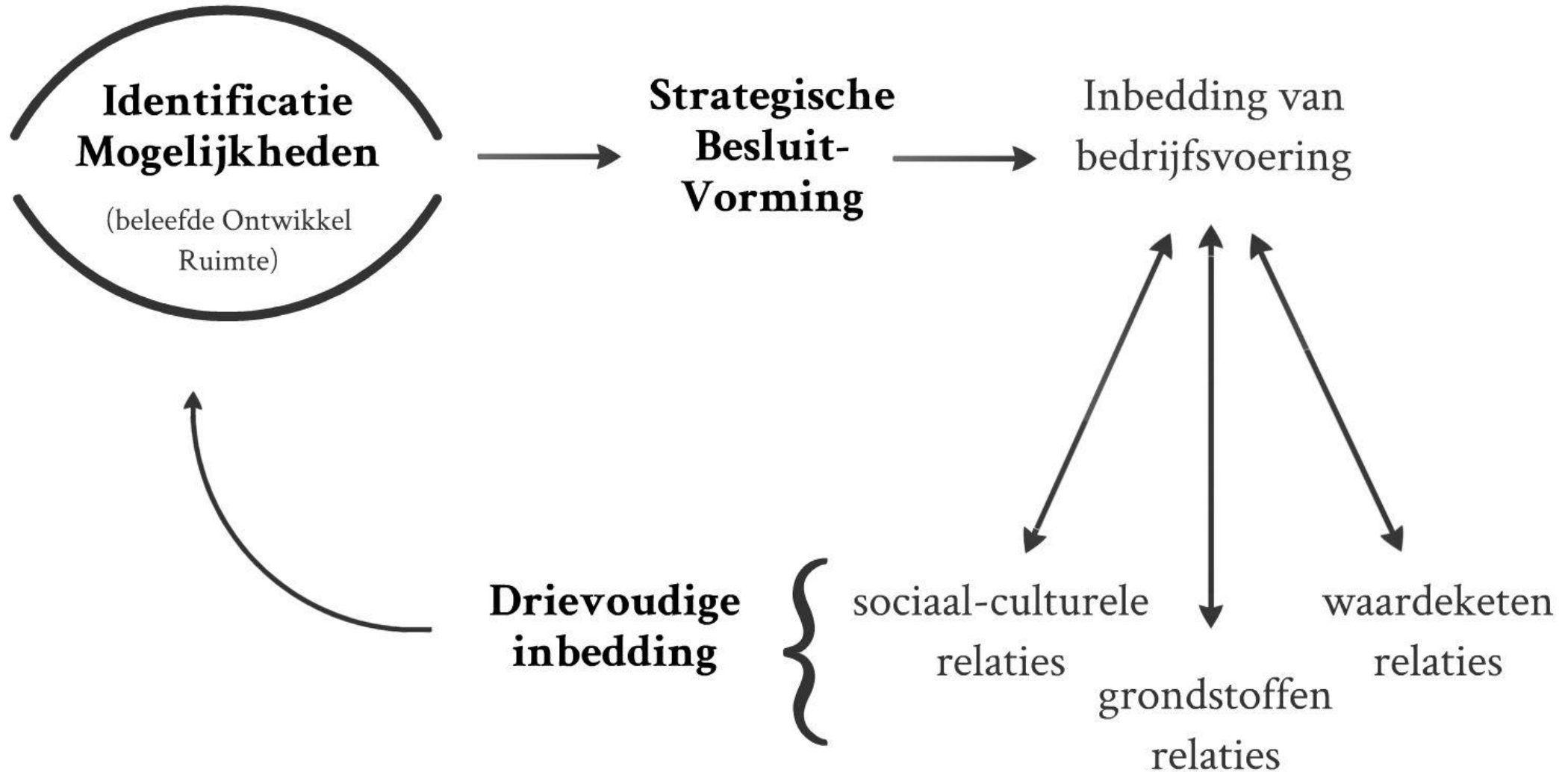
Grondstoffen	productie	<i>planet</i>
Consument	waardeketen	<i>profit</i>
Buren – Burgers	socio-cultureel	<i>people</i>

De basis: strategische keuzes voor het landbouwbedrijf

De basis: strategische keuzes voor het landbouwbedrijf

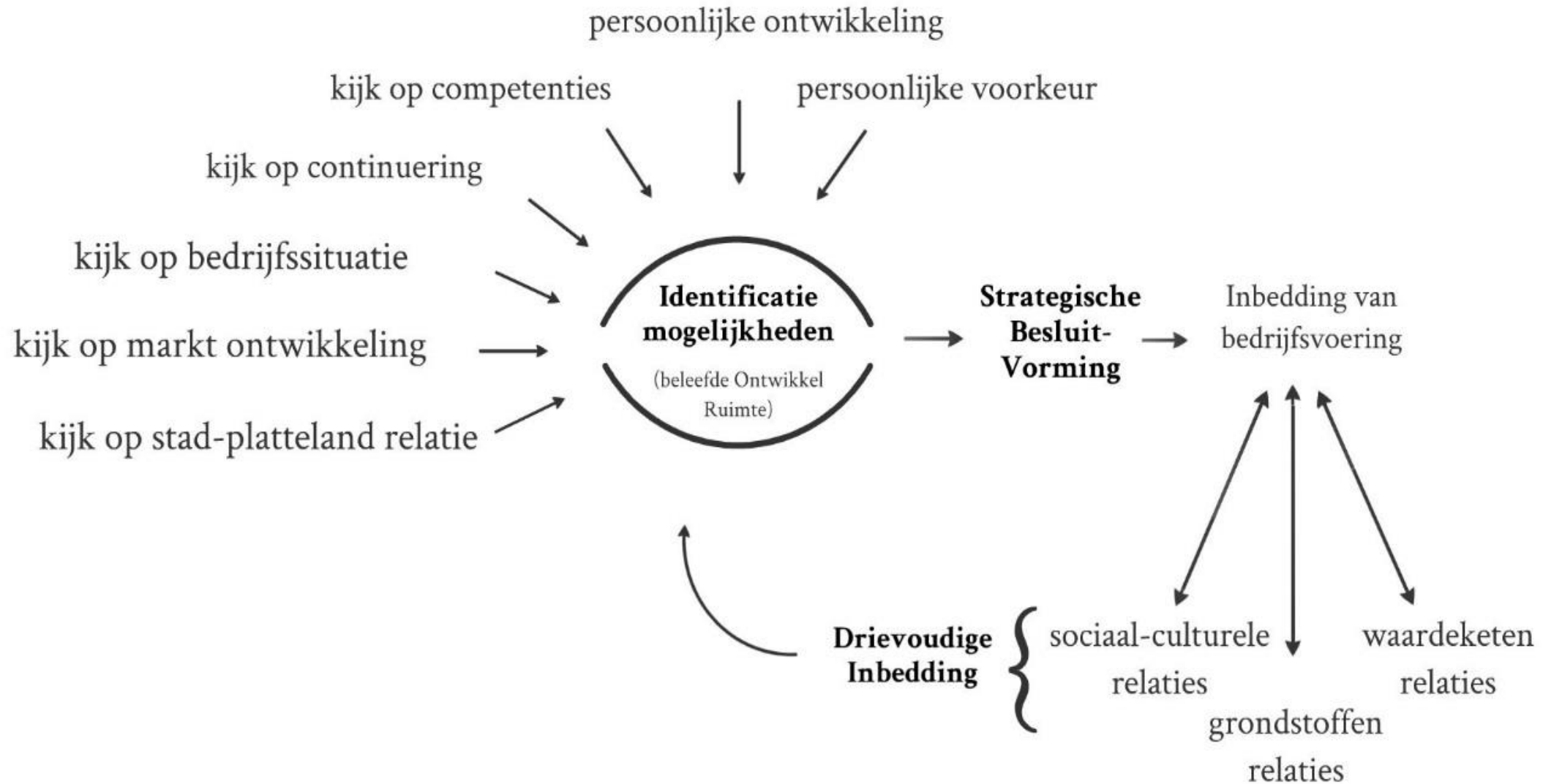

Wat betekent dit voor ons als docenten?

Bron

Proefschrift

Ron Methorst

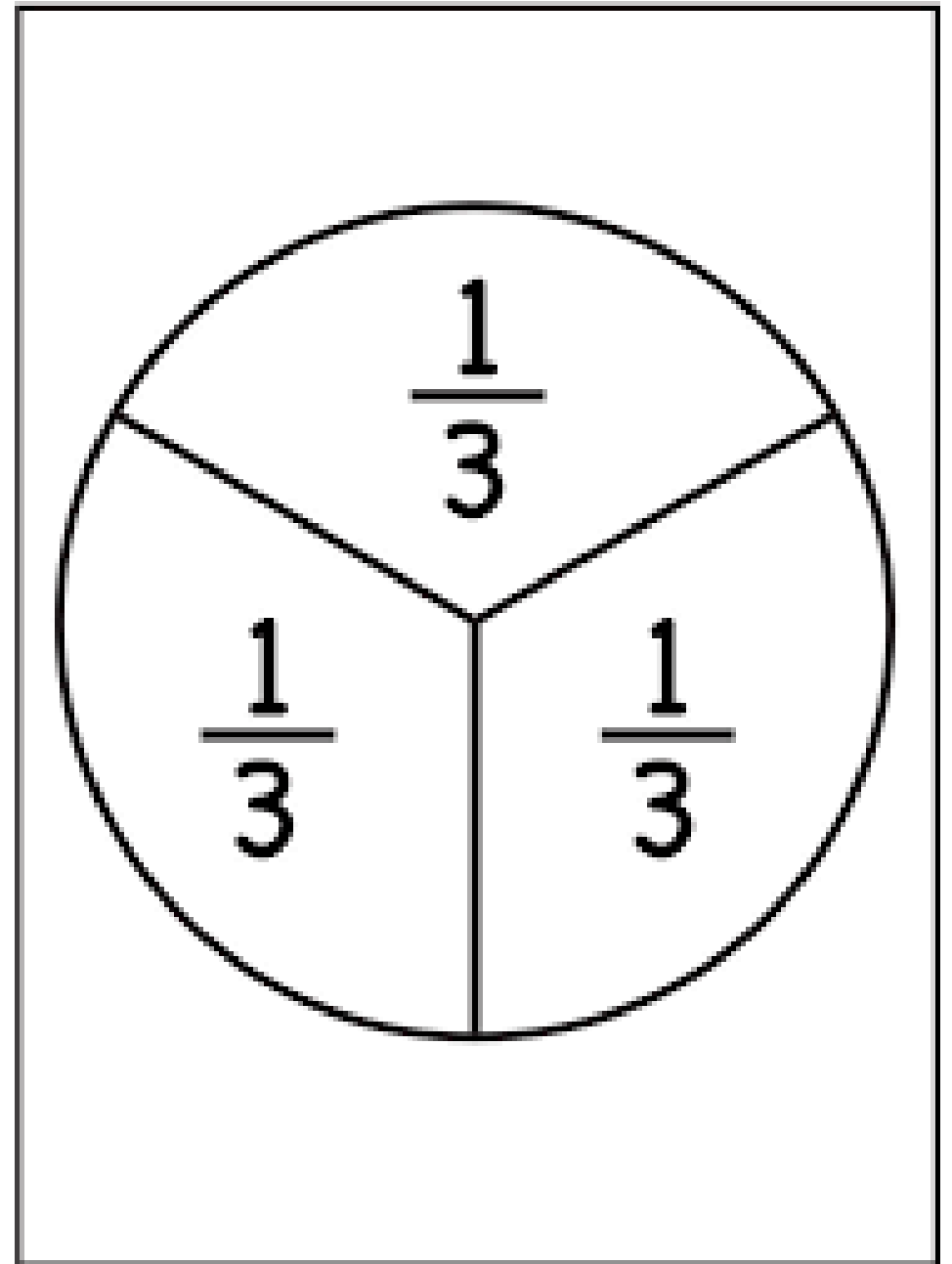

Even los uit de pols ...

1/3 pas bij agro-productie strategie
locatie / competenties / drive

1/3 stopt met boerenbedrijf
scala aan redenen

1/3 sterk familiebedrijf ...
wil verder en kan verder mits
toegevoegde waarde, hogere marge
want wil niet / kan / past niet bij
agro-productie

Of zijn dit de echte ondernemers ? → Creative disruption

Zien wij wel wat er gebeurt?

Hoe komt het dat wij 'margarine'
massaal boter noemen?

Ondernemers uit Oss → Unilever

Varkenssector heeft geen visie over vleesvervangers

'Kunstvlees wezenlijk onderdeel van toekomst'

Weinig varkenshouders staan er stil bij, maar de toekomst zal er heel anders uitzien door de komst van kunstvlees. Wie denkt dat die toekomst ver weg is en geen concurrentie voor de veehouderij vormt, slaat de plank mis. Nu al is dit een miljardenbusiness en er worden miljoenen euro's uitgegeven om perfect kunstvlees te ontwikkelen.

6 PIG BUSINESS | NR 4 | 2017

heel anders uitzien door de komst van kunstvlees. Wie denkt dat die toekomst ver weg is en geen concurrentie voor de veehouderij vormt, slaat de plank mis. Nu al is dit een miljardenbusiness en er worden

Pig Business, nr 4, 2017

Bereiden wij de studenten goed voor?

Wat doen we wellicht te weinig?

Doen we ook nu misschien dingen teveel?

Wat zouden we willen ontwikkelen?

Strategie / bedrijfsovername?

Uitdaging voor student: hoe zie jij jouw beleefde ontwikkelruimte?

Verken, zoek, vraag, ontmoet ...

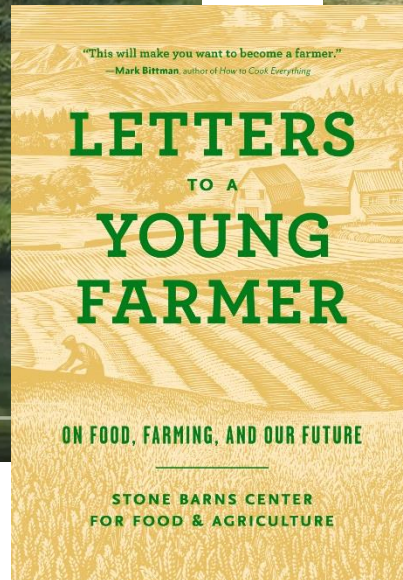
Wat is jouw 'ding'?

Er zijn meerdere wegen

Het ene is niet fout omdat het andere goed is

Je kunt wel met wat jij wilt op de verkeerde locatie zitten

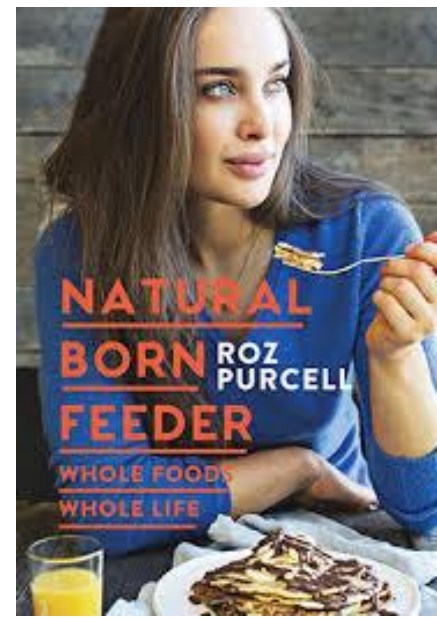
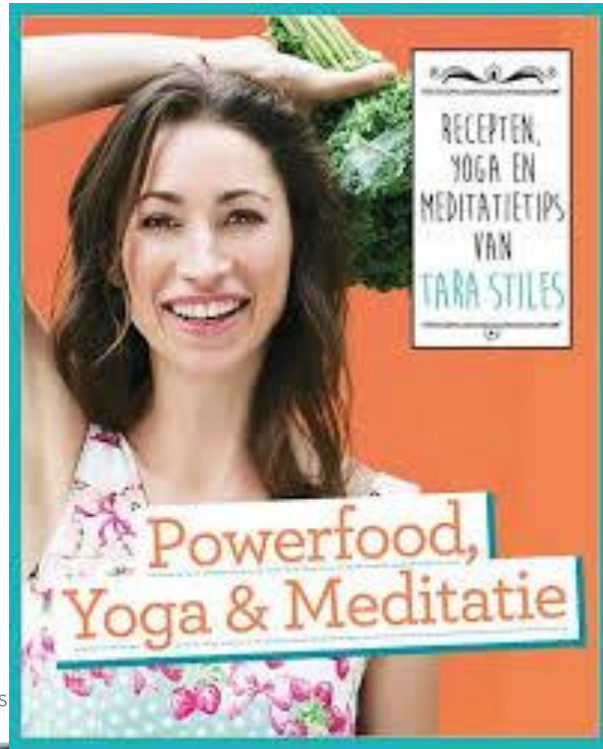
Er is namelijk veel aandacht voor boeren en voedsel

Voedsel is 'hip' en 'happening'

salade met bietjes

Er kan misschien meer dan je denkt

Verschillen zijn enorm

Afgaande op een vergelijking van Emmentaler kaas in het Duitse Slow Food Magazin (05/2017) kan men zich verbazen, dat er Emmentaler is voor € 5,00, 15,90 en 41,15/kg. De eerste kaas is van gangbare, gepasteuriseerde melk gemaakt en is bij een discounter te krijgen.

Interessante links – voor wie weet een keer handig:

film Rabobank – de weg naar verandering – door de tijd heen

<https://www.youtube.com/watch?v=i7USWw4ISSc>

Imke de Boer over rol dier in voedselproductie <https://www.youtube.com/watch?v=jmMqPgNTS1g>

Tovenaar of profeet: <https://www.youtube.com/watch?v=pdWLS5pQ4tQ>

Koos Dijksterhuis, over de onbereikbare koe, 1996 (!)

<https://www.nrc.nl/nieuws/1996/03/09/de-onbereikbare-koe-de-ervaring-met-varkens-en-kippen-7302167-a1352783>

www.Topotijdreis.nl

Openbaar Groot College 'Spanning tussen boer en ondernemer'

- 1 [Breder kader ondernemerschap](#)
- 2 [Agro-land en ondernemerschap](#)
- 3 [Beleefde ontwikkelruimte en ondernemerschap](#)
- 3a [Uitdagingen voor boer en platteland](#)

Open brief aan jonge boeren – actie 1 oktober 2019:

<https://www.ronmethorst.nl/2019/09/agractie-1-okt-2019-open-brief-aan.html>

Windhoos

Er waren wat Groningse tractoren voor nodig, maar gisteren heb ik dan eindelijk 'De graanrepubliek' van Frank Westerman eens uit de kast gehaald. Prachtig boek, ik bleef er langer in lezen dan goed voor mij was – er moest ook nog een column worden getikt. De graanrepubliek beschrijft onder meer de boerenopstand uit de jaren negentig, toen Groningse tractoren de dranghekken rond het Binnenhof trotseerden en bovendien de glazen pui van de Landbouwwaard aan diggelen dreigden te rijden. Waarop zij beloond werden met een ontvangst door de minister-president, Ruud Lubbers.

Maar belangrijker nog is dat dit boek de naoorlogse wording van de grootschalige landbouw optekent – en dat in Noordoost-Groningen, volgens de achterflap 'het grimmigste stukje Nederland', waar 'de grote ideologieën het boerenerf als een windhoos hebben beroerd'. Sicco Mansholt, de Groningse boerenjongen die minister werd en later architect van het Europese landbouwbeleid, komt uitgebreid aan het

woord. Het is 1994, een jaar voor zijn dood, en de 86-jarige Mansholt heeft nergens spijt van. Waarom zou hij? Hij bevrijdde miljoenen boertjes met een stuk of

twaalf koetjes en een lapje grond uit hun lot door te kiezen voor rationaliteit, moderniteit en maakbaarheid. "Hij streefde", schrijft Westerman, "naar maximale productiegroei, het altaar waarop hij de natuur en de romantiek van het boerenbestaan offerde."

Maar hoewel Mansholt geen spijt had, zag hij ook dat zijn eigen tijdperk ten einde was. "We moeten landbouwgrond teruggeven aan de natuur", zei hij. "En het platteland bewaren als een waardevol deel

van de maatschappij, voor de cultuur en het voortbestaan. Door de kleine boeren te beschermen." Dat is dus de windhoos waaraan de boeren zijn blootgesteld: van klein, naar megagroot en weer retour. En deze storm is nog niet voorbij, want wat Mansholt voor ogen stond, is nog lang niet verwezenlijkt, al lijkt mij onloochenbaar dat het die richting op zal gaan. Zijn de boeren daarom zielig? Misschien, maar niet per se zieliger dan mensen in andere sectoren die zijn veranderd, gekrompen of verdwenen. Zijn ze geëxcuseerd als ze hun tractoren inzetten als argument, zo niet als wapen? Absoluut niet. Maar ze mogen wel van de overheid verlangen dat die hen zorgvuldig behandelt, en daar schort het aan. Best mogelijk dat het gebrek aan ruggegraat was waardoor het ene na de andere provinciehuis bezweek voor de woede van de boeren. Maar het was ook het besef bij de bestuurders dat er iets niet klopte.

De boeren zijn niet per se zielig, maar ze mogen van de overheid wel zorgvuldigheid verlangen

te. Het Rijk en de provincies waren met onduidelijke en tegenstrijdige regels gekomen over de stikstofrechten van stoppende boeren, dat wisten de gedeputeerden donders goed. Ook daarom kropen zij zo snel in hun schulp, en niet ten onrechte. Bij grote omwentelingen, zie ook de operatie van-het-gas-af, is helderheid een eerste vereiste, dat wil de overheid weleens vergeten. En als het 'herstel van het ecologisch evenwicht', waarvoor Mansholt aan het einde van zijn leven pleitte, geen grote omwenteling is, dan gaat er iets helemaal niet goed.

Dank voor uw aandacht

Wat cijfers / grafieken – met dank aan Cor Pierik, CBS

Voor de service 😊

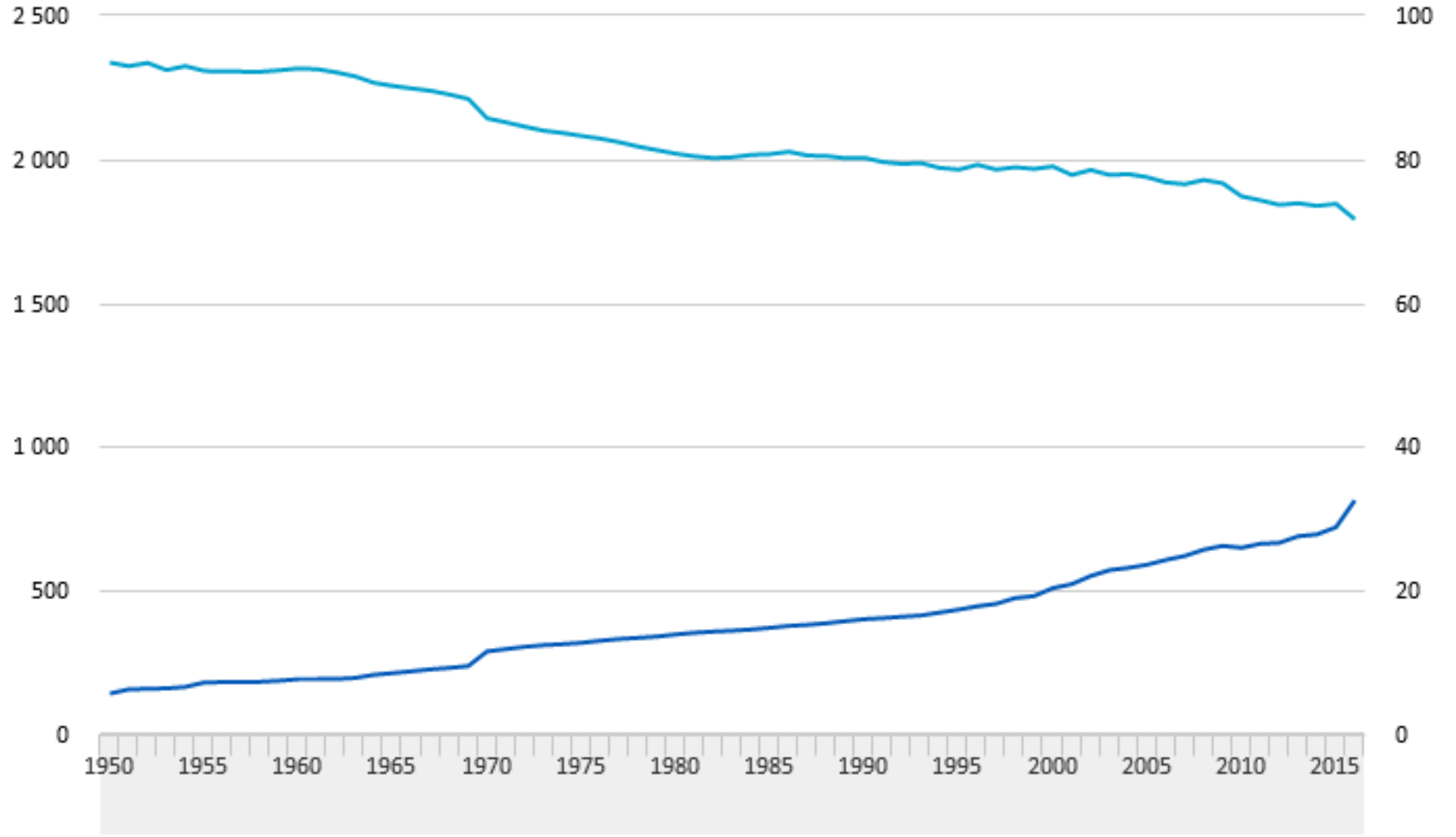
Grond

CBS Cor Pierik

Cultuurgrond

x 1 000 hectare

hectare

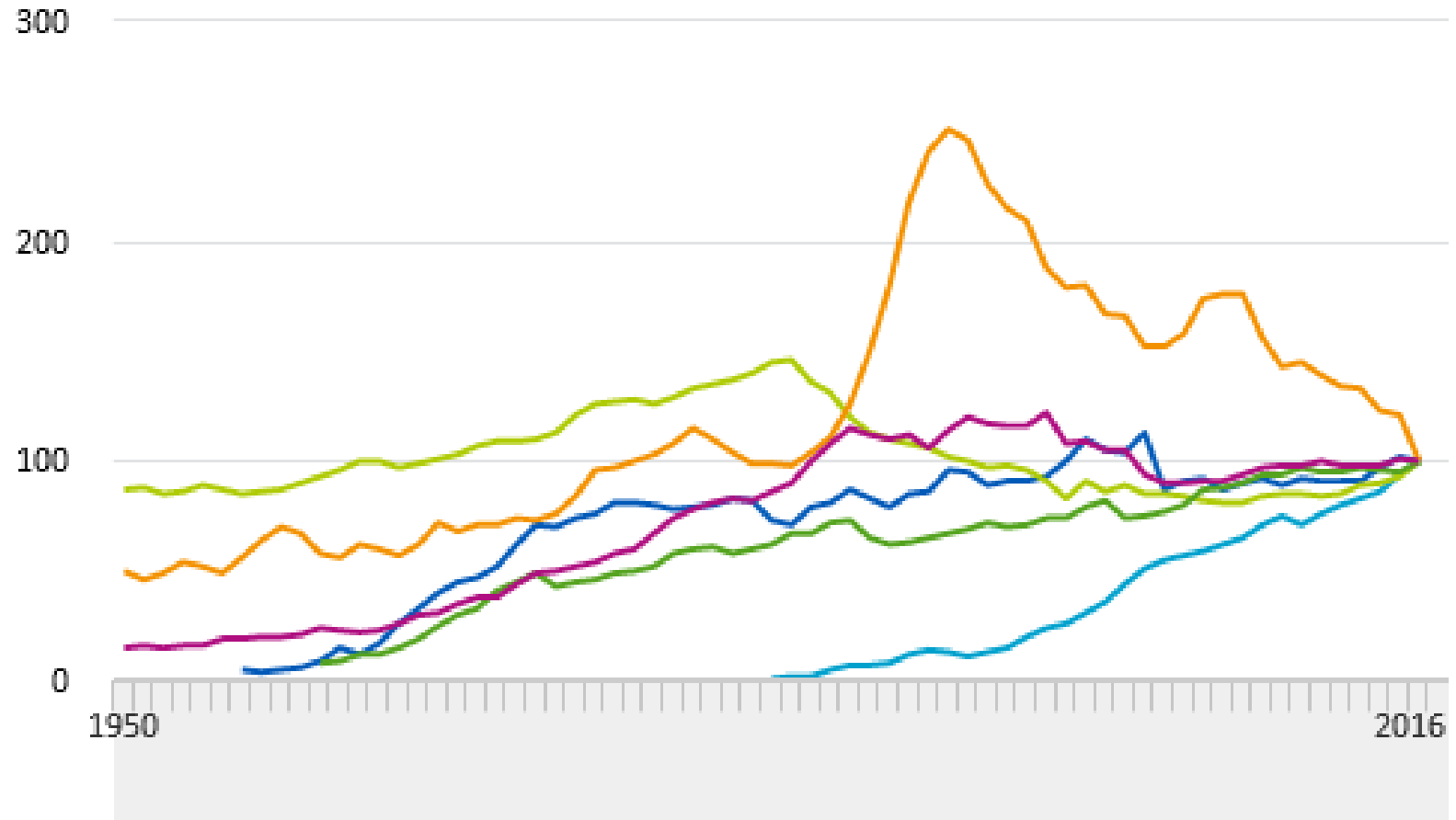

— Totaal — Gemiddeld aantal hectares per bedrijf (rechts)

2016=100

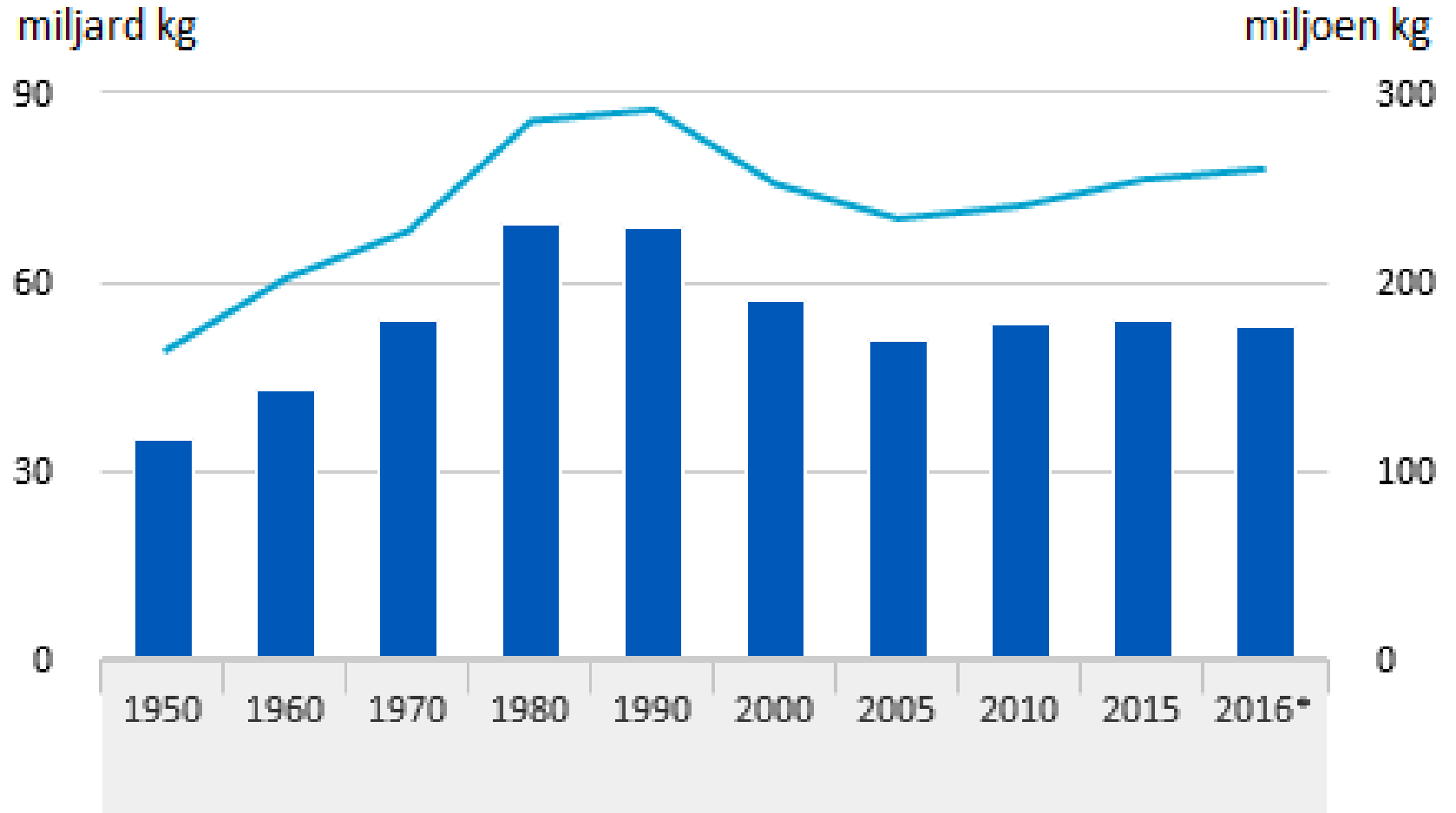
CBS Cor Pierik

- Geiten
- Slachtkuikens
- Melk- en kalfkoeien
- Vleeskalveren
- Schapen
- Varkens

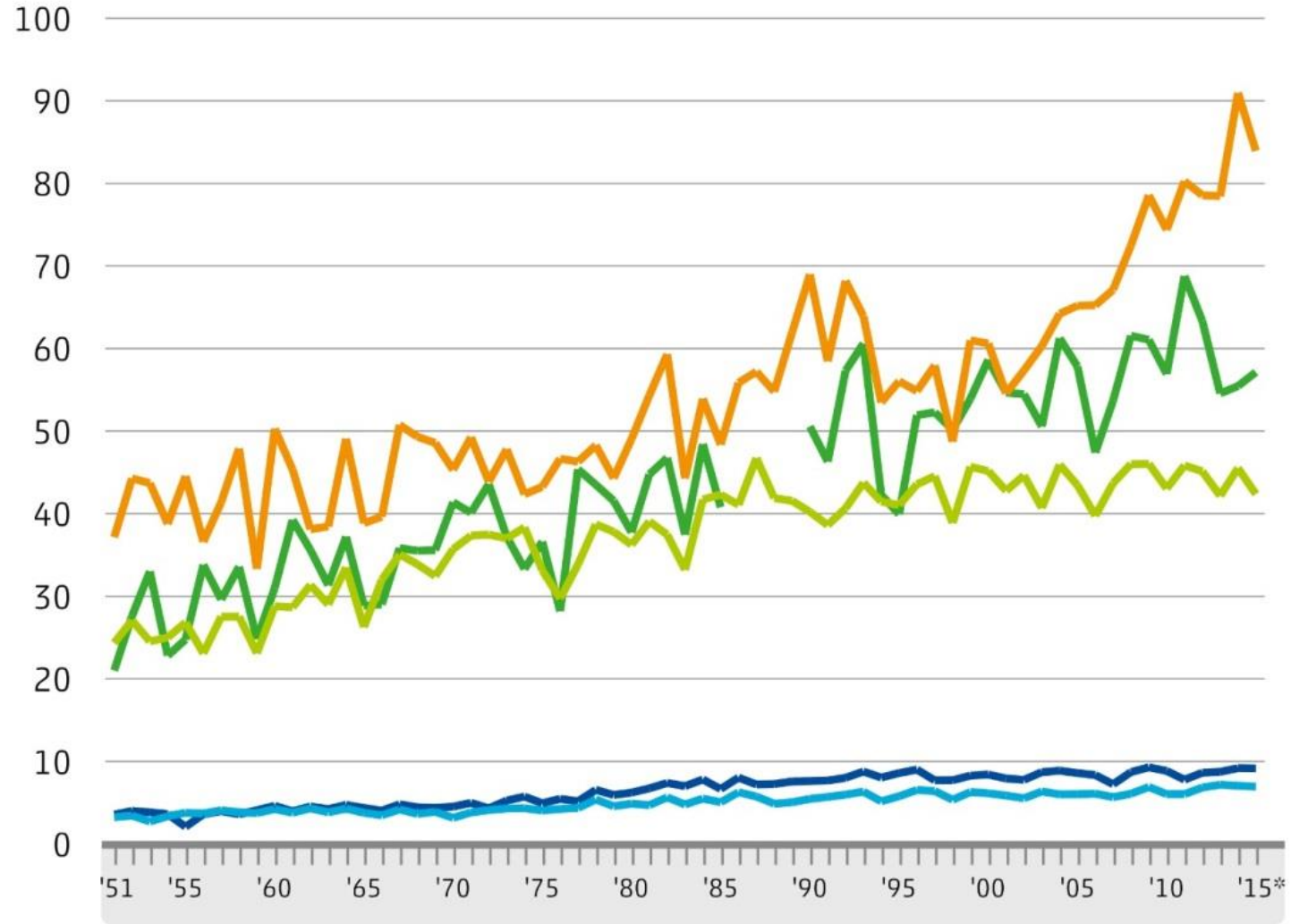
CBS Cor Pierik

- Mestproductie (linkeras)
- Fosfaatuitscheiding (rechteras)

Opbrengst akkerbouwgewassen, 1951-2015

bruto opbrengst per ha x 1 000 kg

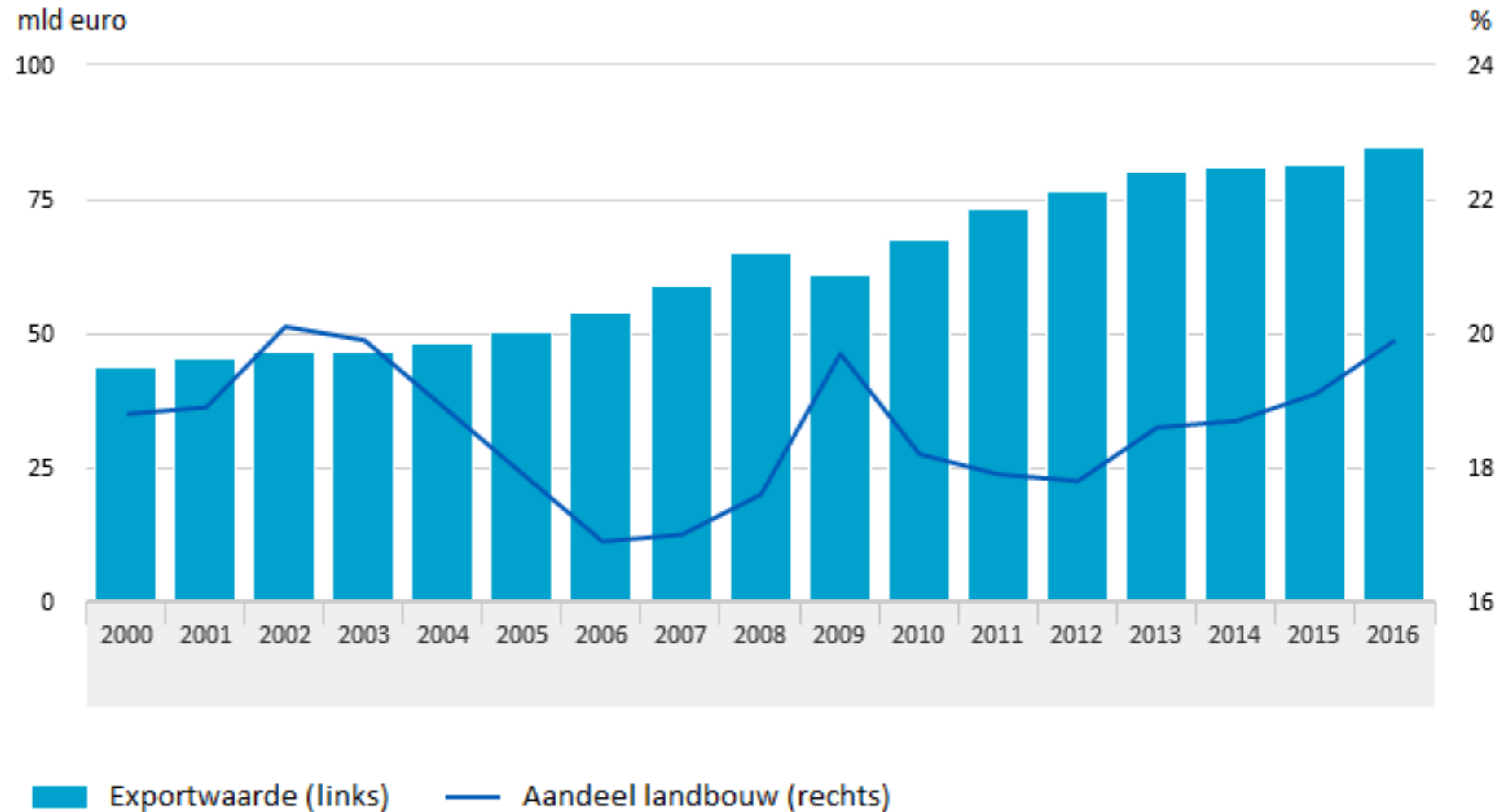

— Gerst — Tarwe — Aardappelen — Zaaiuien
— Suikerbieten

CBS Cor Pierik

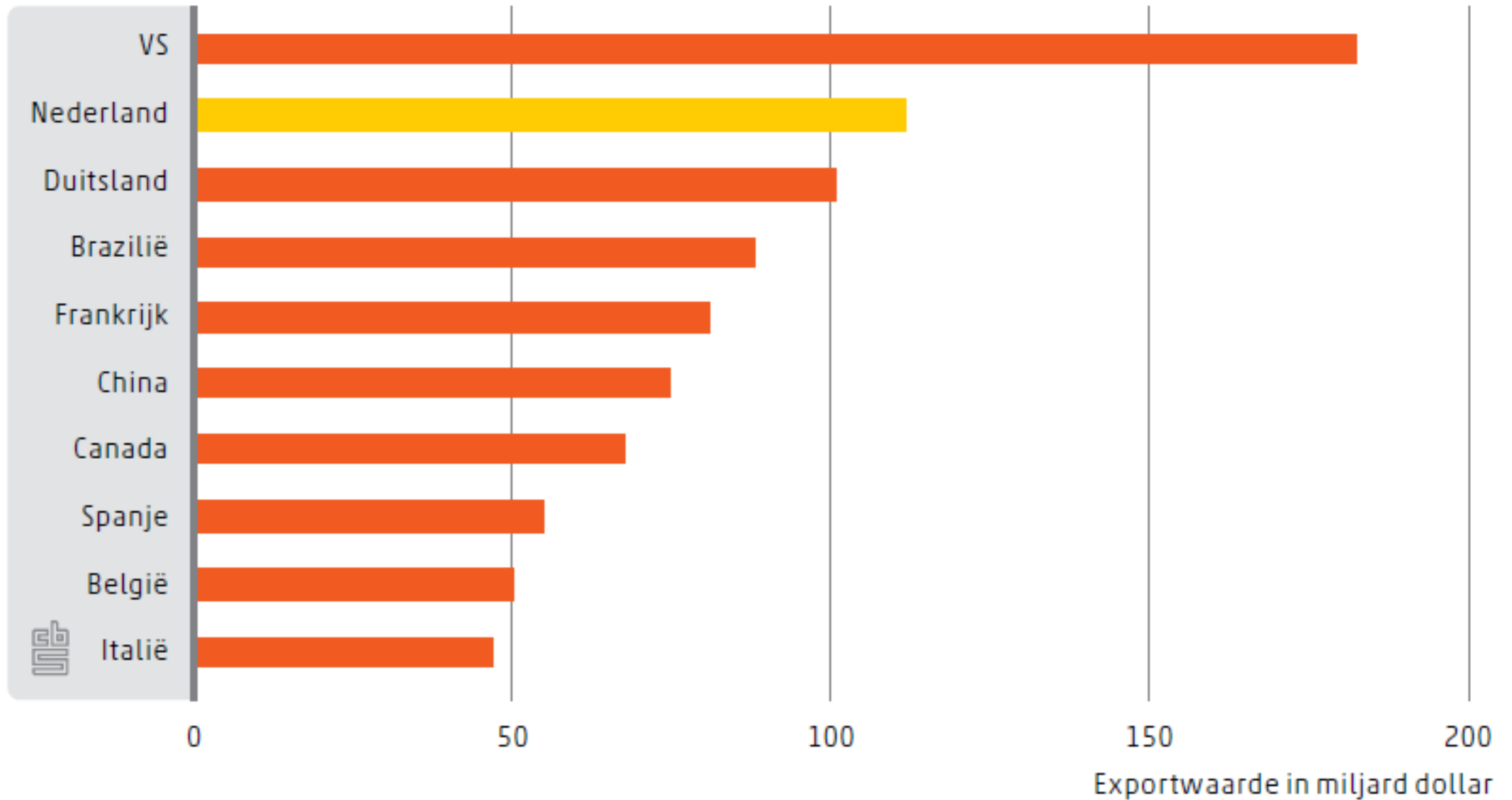
Ontwikkeling landbouwexport, aandeel landbouw in totale exportwaarde

Bron: CBS, raming nov. en dec. 2016: CBS en Wageningen Economic Research

Export in vergelijking wereldwijd

CBS Cor Pierik

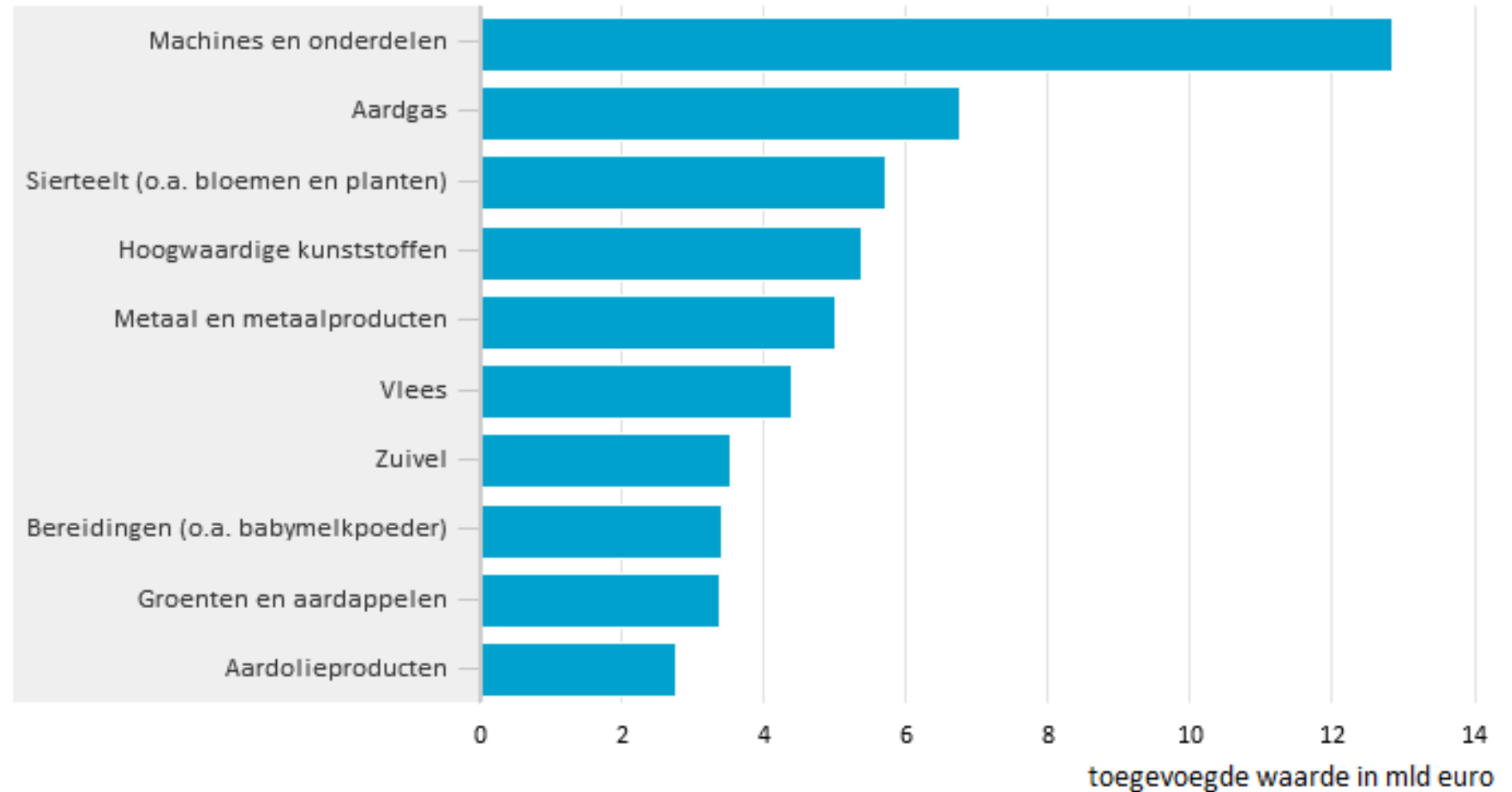

Bron: WTO.

Uitsplitsing export

CBS Cor Pierik

Goederen waaraan Nederland via de export het meeste verdient, 2015

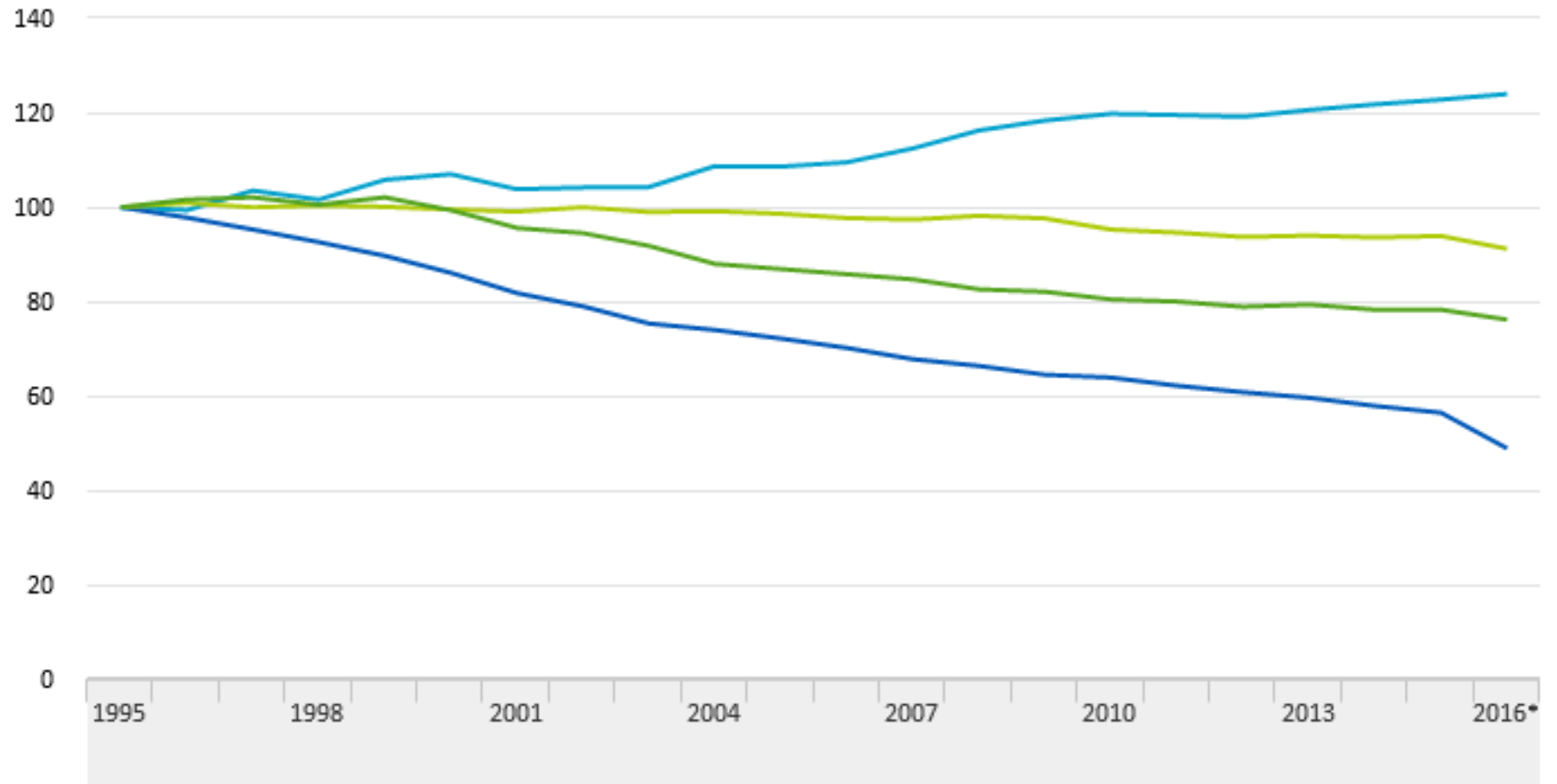

Bedrijven, grond, arbeid, productie

CBS Cor Pierik

Ontwikkelingen in land- en tuinbouw

1995 = 100

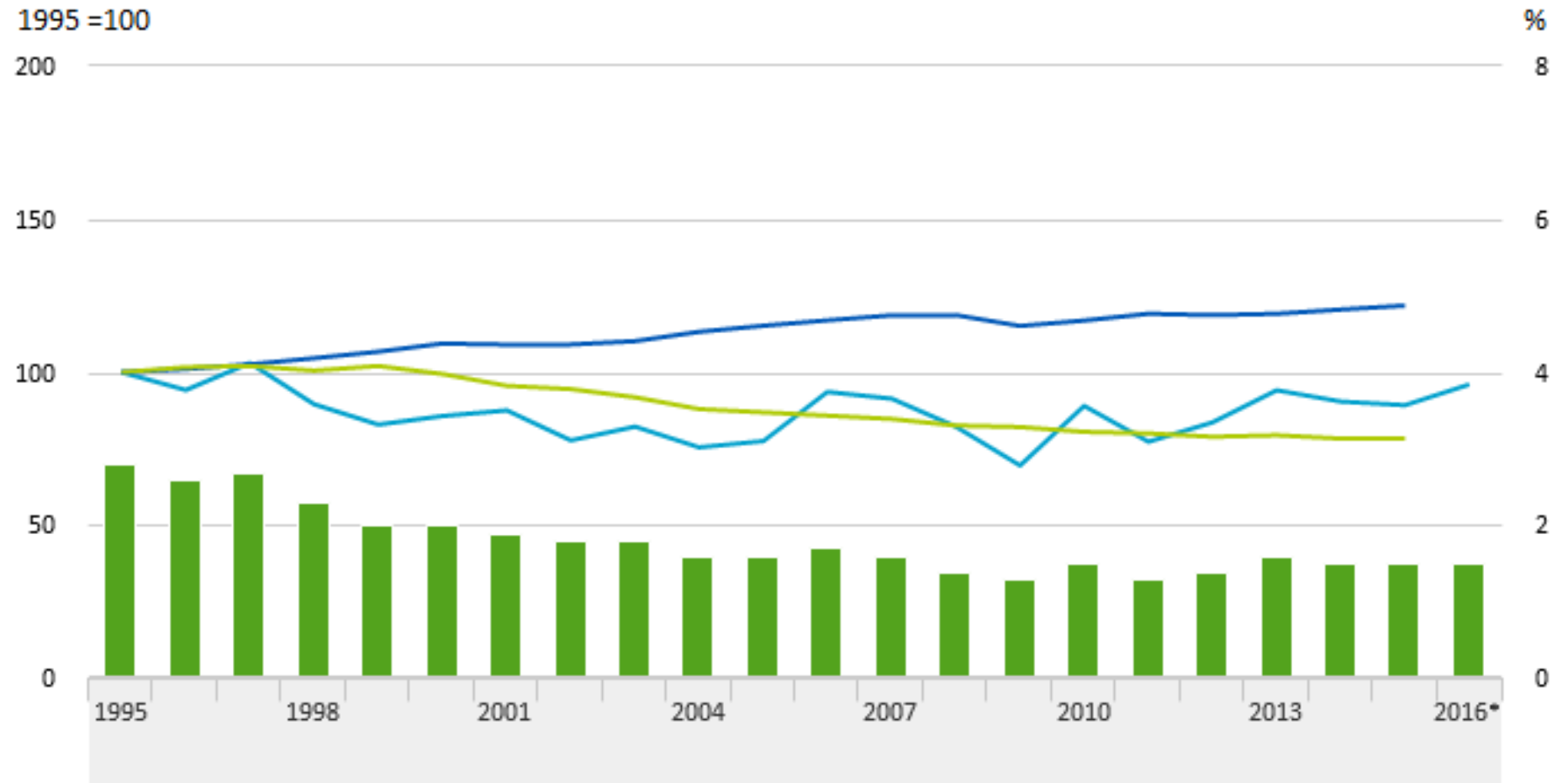

— Productievolume — Bedrijven — Grond — Arbeidsvolume

Inkomen en aandeel in BBP

CBS Cor Pierik

Ontwikkelingen inkomens in land- en tuinbouw

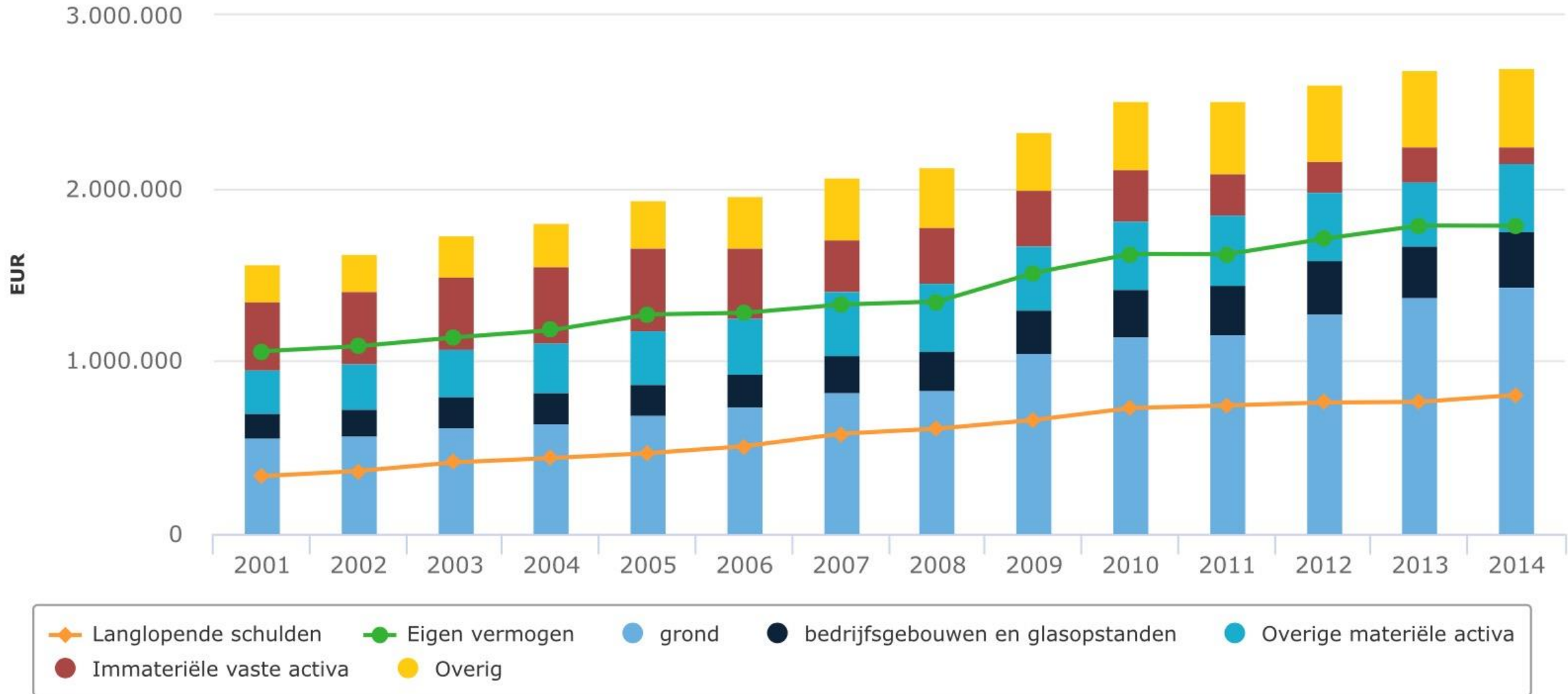
— Landbouwinkomen per arbeidsjaar — Inkomens Nederland per arbeidsjaar
— Arbeidsvolume ■ Aandeel landbouw in bbp

Langlopende schulden in landbouw

Balanswaarde einde boekjaar

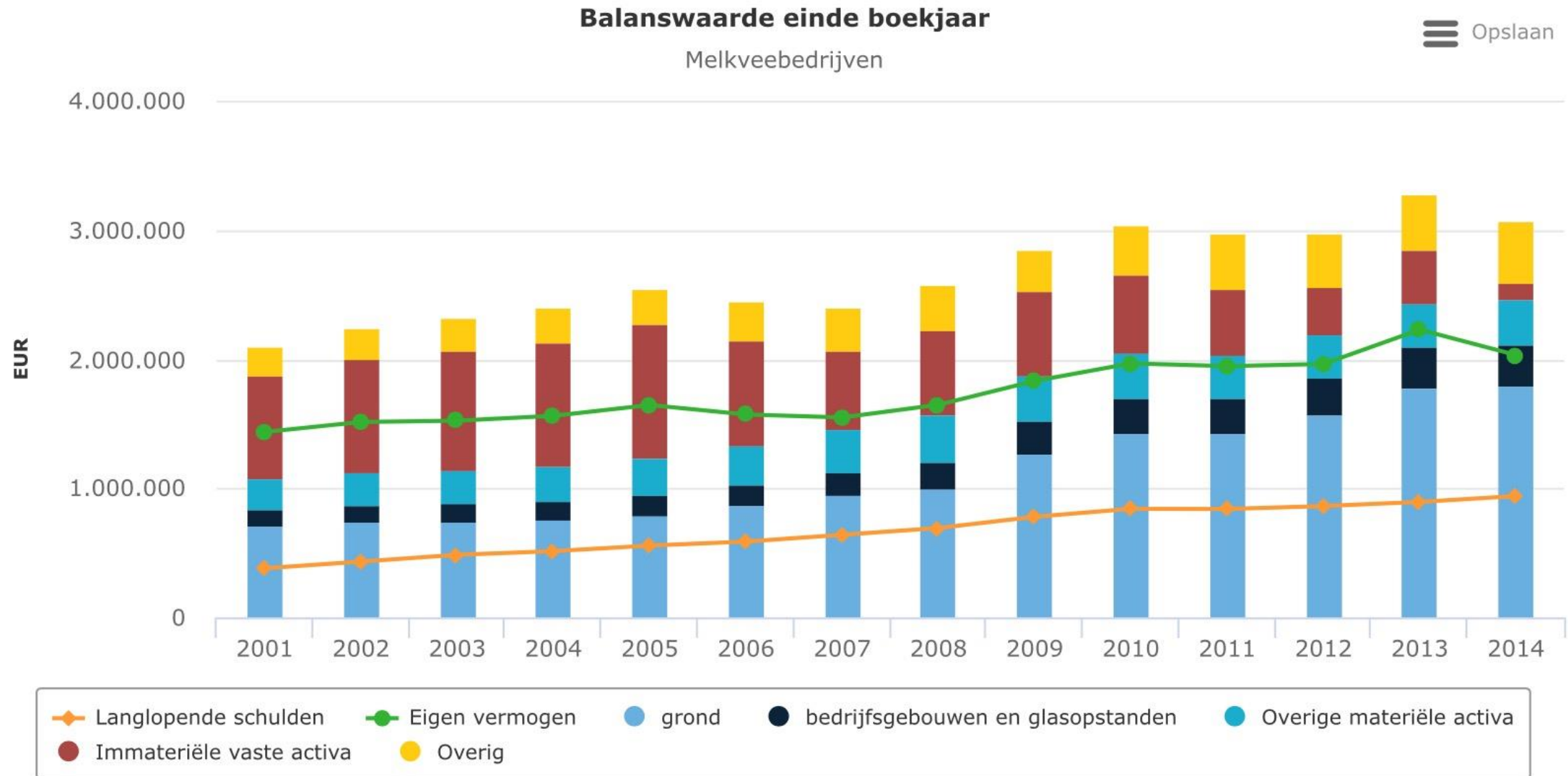
Totaal land- en tuinbouw

Opslaan

Langlopende schulden melkveehouderij

CBS Cor Pierik

**EN NU
IS HET TIJD VOOR
EEN ECHT PLAN**

**ZO EENTJE
WAARBIJ HET EERST
ACHT KEER FOUT
MAG GAAN**

Postbus 1040
6801 BA Arnhem
www.loesje.nl

Loesje